

## Παιδαγωγώντας με σεβασμό (Αδελφή Μαγδαληνή)

Categories : [ΚΟΙΝΩΝΙΑ](#)

Date : 8 Μαΐου, 2009

### «Ψυχολογική» και «οντολογική» αντίληψη του προσώπου

«Οντολογική» σημαίνει «αυτή που αφορά την αληθινή ύπαρξη, το είναι, τη θεμελιώδη πραγματικότητα». Πολλοί άνθρωποι προσπαθούν να προσδιορίσουν την προσωπική ολοκλήρωση με όρους που εξαιρούν τη θεία διάσταση. Ψυχολογίες, αλλά ακόμη και «πνευματικότητες», οι οποίες βασίζονται μόνο στην ανθρώπινη διάσταση είναι καταδικασμένες να αποτύχουν στις προσπάθειές τους να παράγουν ολοκληρωμένους ανθρώπους. Ο ανθρωπισμός με τον «αυτονομημένο» άνθρωπό του είναι ένα εωσφορικό ιδεώδες, όσο ευγενείς με επίγεια κριτήρια κι αν δείχνουν εξωτερικά οι σκοποί του. Ο άνθρωπος έχει την πνοή του Θείου Πνεύματος μέσα του, η οποία, αν και προέρχεται από τον Άλλον, είναι αναπόσπαστο μέρος της ίδιας της της υφής. Είναι αυτό που κάνει τον άνθρωπο αληθινά ανθρώπινο. Το να αγνοήσουμε αυτό είναι χειρότερο από το να αγνοήσουμε την ικανότητα και την ανάγκη του ανθρώπου για αγάπη. Επιπλέον, ο άνθρωπος βρίσκεται σε πεπτωκυία, αμαρτωλή κατάσταση. Αν θέλουμε να καταλάβουμε τον πραγματικό άνθρωπο, πρέπει να μελετήσουμε το αρχικό σχέδιο του Θεού γι' αυτόν, να μελετήσουμε εκείνους τους ανθρώπους που ξεπέρασαν την αμαρτία και εκπλήρωσαν το σχέδιο του Θεού, δηλαδή τους Αγίους, και ακόμη περισσότερο τον Θεάνθρωπο Ιησού Χριστό.

Στην πράξη, η πνευματική διάσταση (η οποία σχετίζεται με τον Θεό και τον αιώνιο εαυτό μας) και η ψυχολογική διάσταση των ανθρώπινων όντων είναι αδύνατο να διαχωριστούν. Η πνευματική ζωή μας επηρεάζει ψυχολογικά και εκδηλώνεται στην ψυχολογική μας κατάσταση, τη σκέψη, τα συναισθήματα, τη θέληση, την ιδιοσυγκρασία μας. Και αντιστρόφως, η ψυχολογική μας δραστηριότητα επηρεάζει τη σχέση μας με τον Θεό, συμπεριλαμβανομένης της προσευχής και της πίστης ή της έλλειψης προσευχής και πίστης. Ωστόσο η διάκριση μεταξύ της απλώς ψυχολογικής και της οντολογικής θεώρησης του προσώπου μπορεί να μας βοηθήσει. Δεν χρειάζεται να αναλύουμε αυτή τη διάκριση διαρκώς, για να δούμε τι πρέπει να κάνουμε· όμως θέτουμε σωστές αρχές στο μυαλό μας, οι οποίες θα έχουν ευεργετικό αποτέλεσμα στις αυθόρμητες αντιδράσεις μας, όταν είμαστε με παιδιά.

Πάρτε για παράδειγμα την ανθρώπινη θέλησή μας. Η θέληση είναι το πηδάλιο, με το οποίο μπορούμε ελεύθερα να στραφούμε προς ό,τι είναι καλό, ό,τι αρμόζει με την κατά Θεόν ζωή. Είναι ένα από τα σημάδια της εικόνας του Θεού στην ύπαρξη μας. Αν δούμε τα παιδιά μόνον ως ψυχολογικά όντα, μπορεί να μπερδέσουμε αυτή τη θέληση με το «ψυχολογικό» ατομικό θέλημα των πεπτωκότων ανθρώπων, το οποίο μας κατευθύνει προς την εγωιστική φιλαρέσκεια. Εξαιτίας της παρουσίας μέσα στον πεπτωκότα άνθρωπο του αυθεντικού αυτεξουσίου και ταυτόχρονα του εγωιστικού ατομικού θελήματος, κάθε υπεράσπιση από το παιδί του θελήματός του είναι ένα σημάδι αυξανόμενης ανακάλυψης του εαυτού του. Δεν πρέπει να καταδικάζουμε μια τέτοια ανακάλυψη αυτήν καθεαυτήν, όταν συναντούμε ένα παιδί δύο χρονών που έχει ανακαλύψει πως «κανείς δεν μπορεί να με αναγκάσει να κάνω αυτό το πράγμα» ή έναν έφηβο που σέβεται μόνο «όσους μ' αφήνουν να κάνω ό,τι θέλω», που θέλει να κατευθύνεται από και προς ό,τι αγαπάει. Επειδή, όμως, κάνουμε διάκριση μεταξύ της πνευματικής και της ψυχολογικής διάστασης της ύπαρξης, δεν είναι σωστό ούτε να προσπαθούμε να ενθαρρύνουμε κάθε επιθυμία ούτε όμως να έχουμε ως σκοπό να κόβουμε διαρκώς κάθε θέλημα ενός παιδιού. Οι υποστατικές αξίες μπορεί να οδηγήσουν έναν συνετό δάσκαλο σε επιβολή ελέγχου σε ένα δίχρονο, πεισματάρικο παιδί, ενώ μπροστά στην έλλειψη σωστής κρίσης ενός εφήβου μπορεί ο ίδιος δάσκαλος να φανεί πιο ελαστικός. Επίκεντρό μας, ακόμη και σε πεζά ζητήματα, είναι πάντοτε οι αιώνιες αξίες, όπως αντανακλώνται στην ανθρώπινη ύπαρξη.

*Κάποιος μοναχός από το Άγιον Όρος δυσκολευόταν στην άσκηση της υπακοής. Ο γέροντάς του ανακάλυψε πως, όταν ο μοναχός αυτός ήταν παιδί, ενώ εργαζόταν κάποτε στον κήπο, ένας γείτονας του πρότεινε έναν τρόπο εργασίας, τον οποίο όμως η μητέρα του απέρριψε λέγοντας «Μην ακούς τους άλλους· να σκέπτεσαι για τον εαυτό σου και να κάνεις ό,τι νομίζεις εσύ». Μεγάλωσε αναπτύσσοντας αυτό το χαρακτηριστικό ανεξαρτησίας και έγινε σχεδόν αθεράπευτα ισχυρογνώμων. Την ισχυρογνωμοσύνη εκτιμούν ιδιαίτερα όσοι δεν έχουν καμία αντίληψη της υπακοής - της ανάγκης θεραπείας της θελήσεως, της προσωπικής ωφέλειας που μπορεί να προκύψει από την εκκοπή του θελήματός μας, για να ευχαριστήσουμε τους άλλους, από την έμπρακτη εφαρμογή του θελήματος του Θεού, ακόμη και όταν δεν μας φαίνεται εύκολο να το αποδεχθούμε. Πόσο πιο ασφαλής θα ήταν η ψυχή του μοναχού, αν η μητέρα του του είχε πει κάτι τέτοιο «Πρόσεξε σε ποιον κάνεις υπακοή». Η δύναμη της θελήσεως είναι απαραίτητη, για να αντισταθούμε στην αμαρτία· όμως, γίνεται καταστρεπτική, αν χρησιμοποιείται, για να αντισταθούμε στην ορθή υπακοή.*

Λαμβάνουμε ιδιαίτερα υπ' όψιν την ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού, όμως δεν «εκπαιδεύουμε» τα παιδιά μόνο με ψυχολογικές αρχές: τα εκπαιδεύουμε βιώνοντας εμείς οι ίδιοι την αρχή της υποστατικής αγάπης. Στο βαθμό που έχουμε σεβαστεί το αυτεξούσιο του παιδιού από την αρχή, ακόμη και οι κρίσιμες φάσεις της ανάπτυξης θα είναι πιο ομαλές για όλους, όποιες επιλογές κι αν έγιναν. Στην Αγία Τριάδα υπάρχει Μία θέληση, επειδή η Αγάπη είναι τέλεια. Εμείς οι άνθρωποι, εργαζόμαστε με στόχο την εναρμόνιση διαφόρων θελήσεων μέσω της αγάπης κάτω από την σκέπη του Θεού. Πιθανώς κατά καιρούς να είναι απαραίτητο να αντισταθούμε στη θέληση ενός παιδιού, έτσι ώστε να μάθει να τη χρησιμοποιεί με σύνεση, όμως ενθαρρύνουμε συνεχώς την πνευματική του ελευθερία.

*Κορίτσι (10 ετών, αλλά με συμπεριφορά εφήβου): «Δεν βλέπω γιατί οι γονείς μπορούν να σου λένε τι να κάνεις· ο καθένας πρέπει να κάνει ό,τι θέλει».*

*A.M.[1]: «Θέλουν να σε φροντίσουν. Το έκαναν όταν ήσουν μικρή και δεν μπορούσες ούτε καν να φας μόνη σου».*

*Κορίτσι: «Όμως τώρα δεν είμαι μωρό».*

*A.M.: «Τότε μπορείς να ικανοποιήσεις τις δικές τους επιθυμίες κάπου-κάπου χωρίς να κατσουφιάζεις σαν μωρό! Ξέρουν περισσότερα για τη ζωή από σένα. Δεν είσαι αρκετά μεγάλη, για να ταξιδεύεις μόνη σου και να πηγαίνεις όπου θέλεις...Τι είναι αυτοί για σένα; Γονείς σου ή σκλάβοι σου; Αν προσπαθούσες να τους ρωτάς ήρεμα και να επικοινωνείς ανοικτά, ίσως αυτό βοηθούσε».*

*Παιδί: «Λυπάμαι τις μοναχές. Δεν μπορούν να κάνουν πολλά πράγματα».*

*A.M.: «Μη στενοχωριέσαι για μας! Κάνουμε αυτά που μας αρέσει να κάνουμε».*

*Η ακολουθία της μοναχικής κούρας τονίζει την εκούσια φύση των αποταγών που γίνονται.*

Πολλοί άνθρωποι συγχέουν το πρόσωπο (υποστατική αρχή) με την προσωπικότητα. Αυτό είναι ένα φοβερό σφάλμα, όχι απλώς μία σύγχυση ορολογίας. Ο πραγματικός «εαυτός» δεν είναι απλώς ένα μωσαϊκό χαρακτηριστικών που διακρίνουμε μία ορισμένη στιγμή στην προσωπικότητα ενός παιδιού. Πρέπει να θυμόμαστε ότι η κατάσταση της πτώσης δεν αντανακλά τον πραγματικό εαυτό. Το ψυχολογικό στοιχείο πρέπει να απελευθερωθεί από τη διαστροφή των παθών, ώστε και εμείς να σκεφτόμαστε και να αισθανόμαστε όπως ο Χριστός. Ο μη θεολογικός κόσμος τείνει να ταξινομεί τους ανθρώπους και τις ανθρώπινες ιδιότητες, δίχως να κάνει διάκριση μεταξύ εμπάθων μορφών συμπεριφοράς και εξαγιασμένων ανθρώπινων ενεργειών. Μπορεί να γίνει σύγχυση μεταξύ υπερηφάνειας και σιγουριάς· η ταπείνωση μπορεί να θεωρηθεί ως σύμπλεγμα κατωτερότητας· η συγγνώμη των άλλων μπορεί να θεωρηθεί ως αδυναμία. Μια «εξωστρεφής» προσωπικότητα μπορεί να είναι γεμάτη υπερηφάνεια και εγωκεντρισμό.

Χωρίς την πνευματική διάσταση το Ευαγγέλιο γίνεται μωρία, όταν μας λέει να «μισήσουμε» την ίδια την οικογένειά μας, ακόμη και την ψυχή μας. Πρέπει να διακρίνουμε μεταξύ «ψυχολογικών» και «πνευματικών» συναισθημάτων, μεταξύ αυτού που ανήκει στην υπόσταση και αυτού που πρέπει να αποβληθεί, ή μάλλον να μεταμορφωθεί. Ο χριστιανός προσπαθεί, με τη βοήθεια του Θεού, να διακρίνει αυτό που είναι πράγματι καλό απ' αυτό που κάνει κάποιον να αισθάνεται καλά.

*Οι αδελφές Μαρία και Μάρθα στο Ευαγγέλιο εκφράζουν την οντολογική και την ψυχολογική προοπτική αντιστοίχως. Η αγαπητική δραστηριότητα της Μάρθας την έκανε τυφλή για τις αιώνιες και ουσιαστικές πραγματικότητες της ζωής: η κριτική για την αδελφή της δείχνει τον περιορισμό της αγάπης της (εξαιτίας της προηγούμενης ενασχόλησής της με επίγεια θέματα). Η υπεράσπιση, όμως, της Μαρίας από τον Κύριο αλλάζει ριζικά τους όρους.*

*Αγόρι (15 ετών): «Βαρέθηκα να μελετώ πια. Ό,τι κι αν κάνω οι γονείς μου δεν θα είναι ικανοποιημένοι».*

*Η αγάπη και η εμπιστοσύνη είναι πιο σημαντικές από την τέλεια δουλειά. Αν κάτι πρέπει να παραχωρήσει τη θέση του, ας μην είναι η «αγαθή μερίδα, ήτις ουκ αφαιρεθήσεται».*

Ορισμένα γνωρίσματα του χαρακτήρα μένουν για πάντα, όπως βλέπουμε από τους αγίους. Μερικοί άγιοι, για παράδειγμα, ήταν – και παρέμειναν – από τη φύση τους πιο συνεσταλμένοι. Ο Θεός μπορεί να εργαστεί μέσω των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων μας. Οι παιδαγωγοί, και κυρίως οι γονείς, πρέπει να μεταχειρίζονται κάθε παιδί ανάλογα με το χαρακτήρα του, αναγνωρίζοντας πως κάθε χαρακτηριστικό μπορεί να στραφεί σε θετική κατεύθυνση.

Σύμφωνα με τη χριστιανική θεώρηση των πραγμάτων, θα πρέπει να ενδιαφερόμαστε περισσότερο να απαλλαγούμε από την αμαρτία και τα πάθη, παρά να καλλιεργήσουμε μια προσωπικότητα που θα αρέσει στον κόσμο. Ως χριστιανοί δάσκαλοι, στεκόμαστε, «γρηγορούμε και προσευχόμαστε» για τους χαρακτήρες των παιδιών· προσευχόμαστε για καθοδήγηση και προσέχουμε για σημάδια, που θα κάνουν αναγκαία την παρέμβασή μας. Δεν θα παρέμβουμε, για παράδειγμα, για να βάλουμε όλα τα παιδιά μας σ' ένα καλούπι κοινωνικότητας. Θα παρέμβουμε όμως, για να βοηθήσουμε κάθε παιδί να βαδίσει με ασφάλεια προς τη βασιλεία του Θεού.  
.....

### **Δίνουμε χριστιανική ανατροφή ή «αφήνουμε το παιδί να αποφασίσει»;**

Ψυχολόγοι, οι οποίοι θεωρούν υπεύθυνη για τις νευρώσεις κάποιων ασθενών τη θρησκευτική ανατροφή τους, θα προτιμούσαν να αποφεύγεται η θρησκευτική ανατροφή εντελώς. Κατά την άποψή τους, οι θρησκευόμενες οικογένειες θέτουν αυστηρά όρια όσον αφορά το τι είναι ή τι δεν είναι αποδεκτός τρόπος σκέψης και συμπεριφοράς και αυτή η αποκαλούμενη «ακαμψία», ενισχυμένη από το φόβο μιας υπερφυσικής εξουσίας, εμποδίζει το παιδί να αναπτυχθεί ως ο πραγματικός του εαυτός. Η Εκκλησία μας δεν σκέπτεται έτσι. Η Παράδοση έχει να κάνει με το παιδί από τη σύλληψη του και εμείς ως γονείς, ως ανάδοχοι, ως υπεύθυνοι χριστιανοί

ενήλικες επιβάλλεται να είμαστε πρότυπα για τους νέους και να τους διδάσκουμε την πίστη μας και τη ζωή που αυτή συνεπάγεται.

Οι ενήλικες μπορεί να αισθάνονται διχασμένοι, γιατί η ισορροπία ανάμεσα στη θετική επίδραση στα παιδιά και στην ελεύθερη προσωπική ανάπτυξη αυτών είναι πολύ ευαίσθητη. Δεν υπάρχουν επιτυχημένες απαντήσεις που να καλύπτουν κάθε δίλημμα, υπάρχουν όμως μερικές προϋποθέσεις, που οι ορθόδοξοι χριστιανοί θέτουν σε αυτό το θέμα:

01) Ο Κύριος ενεθάρρυνε εκείνους που έφεραν τα παιδιά τους κοντά Του. Η Εκκλησία μας ενθαρρύνει το νηπιοβαπτισμό και τη συμμετοχή των μικρών παιδιών σε άλλα μυστήρια. Εάν στην παιδική του αθωότητα το παιδί δεν γευθεί τον Θεό, θα είναι λιγότερο ελεύθερο να ανακαλύψει τον Θεό ως ενήλικας. Θα μεγαλώσει υπό την επίδραση άλλων περιοριστικών παραγόντων και όχι «χωρίς περιορισμούς». Πολλοί από αυτούς τους άλλους περιορισμούς είναι βλαβεροί, εμπασθεύς, υποδουλωτικοί, εμπόδια στη Θεία Χάρη. Νευρώσεις μπορεί να προκληθούν εξαιτίας της έλλειψης απόλυτων αρχών στο σπίτι, ιδιαιτέρως εκεί που δεν διδάσκεται καμία πίστη και δεν ικανοποιείται η βασική ανάγκη που υπάρχει μέσα σε όλους μας να ενωθούμε με τον Δημιουργό μας. Ένας ψυχολόγος έγραψε: «Σε μερικά σπίτια, όπου η θρησκεία βιώνεται ξεκάθαρα και με σταθερότητα - τελούνται λατρευτικές εκδηλώσεις, επιβάλλονται εντολές και κανόνες - οι πνευματικές αξίες γίνονται για τα παιδιά αναπόσπαστο τμήμα της συναισθηματικής ζωής που αγωνίζονται να παγιώσουν για τον εαυτό τους»[2]. Πράγματι, μια θρησκευτική ανατροφή βασισμένη σε μία αληθινή γνώση του Θεού αποτελεί εργαλείο για προσωπική ανάπτυξη.

02) Η θρησκευτική αναζήτηση έχει να κάνει με τον όλο άνθρωπο, όχι μόνο με τη διάνοια. Αν αναβάλουμε την αναζήτηση, μέχρις ότου ολοκληρωθεί η διανοητική ανάπτυξη, ο νους μας θα έχει στερηθεί το φωτισμό από την καρδιά, από την προσευχή. Θα αρχίσει την έρευνα του με μια αναπηρία.

03) Ακόμη κι αν ο τρόπος της παρουσίασης των πιστεύω των γονέων κάποτε μας έπνιγαν, έρχεται κάποια ώρα που είμαστε εμείς υπεύθυνοι για το πώς θα χειριστούμε το παρελθόν μας. Διαφορετικά, η κάθε γενιά θα μπορούσε απλώς να κατηγορεί την προηγούμενη για κάθε δικό της ελάττωμα. «Με πανήγυρη μοιάζει κάθε θλίψη.

Εκείνος που ξέρει να εμπορεύεται, θα κερδίσει πολλά. Εκείνος που δεν ξέρει, ζημιώνεται»[3]

04) Η Παράδοση δεν μπορεί να επιβληθεί δια της βίας, μόνο και μόνο επειδή η αλήθεια της είναι αιώνια· πολύ λιγότερο θα μπορούσαμε να βάλουμε ως στόχο να επιβάλουμε στα παιδιά μας τη δική μας περιορισμένη αντίληψη της Παράδοσης. Η αρχή που έχουμε ως δάσκαλοι είναι: «Το πνεύμα μη σβέννυτε» (Α' Θεσ. 5,19).

*Κορίτσι (17): «Πιστεύω στον Θεό, αλλά θέλω να το μελετήσω μόνη μου. Οι γονείς μου τρομάζουν και λένε ότι θα έπρεπε απλώς να εμπιστευόμαι την Εκκλησία».*

*Αυτό το είδος σχολίου - λυπάμαι που το λέω - το ακούω συχνά από παιδιά ευσεβών οικογενειών. Το ασυνήθιστο ήταν πως αυτό το κορίτσι αισθανόταν ότι το θέμα μπορούσε να τεθεί στο σπίτι της. Μερικές φορές μπορεί κανείς να βοηθήσει τους νέους να καταλάβουν ότι το «να είναι ο εαυτός τους» δεν συνεπάγεται ολοκληρωτική απόρριψη του τρόπου ζωής των γονέων τους. Η έκθεση των παιδιών στην Παράδοση από την αρχή της ζωής τους δεν μειώνει ούτε στο ελάχιστο τις ευκαιρίες για να ασκηθεί η ελεύθερη βούληση του παιδιού ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξής του. Η άσκηση πίεσης εναντίον της προσωπικής διερεύνησης οδηγεί σε ανειλικρίνεια ή σε περιπτώσεις εσκεμμένης «κακής συμπεριφοράς», όπως η χρήση ναρκωτικών. Είναι προτιμότερο να αισθάνεσαι από την παιδική σου ηλικία την ελευθερία των παιδιών του Θεού· τότε η «ελευθερία» του κόσμου θα είναι λιγότερο ελκυστική. Αν ένα παιδί αισθάνεται καταπιεσμένο, ο μόνος τρόπος για να ξεφύγει, είναι να ενθαρρύνουμε την αναζήτηση για την πληρότητα της αληθείας, ενώ εμείς στεκόμαστε δίπλα με ανοικτή διάθεση.*

05) Κάνουμε διάκριση του βαθμού σημαντικότητας των διαφόρων στοιχείων της Παράδοσης της Εκκλησίας μας. Όπου υπάρχει ευελιξία στην ίδια την Παράδοση, δεν είμαστε άκαμπτοι. Αν διακυβεύεται ένα σοβαρό θέμα, συχνά δίνουμε ελευθερία σε άλλα θέματα.

*Έφηβος: «Υπάρχουν πολλές άλλες θρησκείες γύρω μας που δεν επιμένουν σε*

*λεπτομέρειες, όπως η δική μας Εκκλησία. Σημασία έχει να πιστεύεις στον Θεό».*

*Από άλλους έχω ακούσει, «Αυτό που έχει σημασία είναι η αγάπη» ή «Αυτό που μετράει είναι να είσαι Χριστιανός». Συχνά απλώς ενθαρρύνω τέτοια σχόλια. Άλλες φορές λέω: «Ναι, αλλά πως; Εδώ μπαίνουν οι λεπτομέρειες». Ή: «Ναι, αλλά τι είδους Θεό; Όπως Τον φαντάζεσαι ή όπως Τον έχουν δει οι άγιοι;» Ή: «Ναι, γιατί λοιπόν βγάζουμε το σημαντικό έξω από τις καθημερινές λεπτομέρειες;»*

*Έτσι, ενώ παραμένουμε πιστοί «στα μικρά» προσπαθούμε να μη δίνουμε την εντύπωση ότι η Εκκλησία μας περιορίζει.*

*06) Δεν μπορούμε να χρησιμοποιούμε την αυθεντία του Χριστού ή της Εκκλησίας, για να στηρίξουμε τον εαυτό μας, όταν οι ανθρώπινες προτιμήσεις μας δεν γίνονται αποδεκτές. Διαπληκτισμοί μεταξύ των γενεών, π.χ. για το στυλ των μαλλιών, δεν απαιτούν θεολογική υποστήριξη. Πρέπει να αποφεύγουμε να επικαλούμαστε συνεχώς πνευματικές αρχές, γιατί διατρέχουμε τον κίνδυνο να βαρεθεί το παιδί. Έχω δει πολύ μικρότερη βλάβη από περιβάλλοντα όπου οι ενήλικες, από δική τους πνευματική έλλειψη ανέφεραν τον Θεό λιγότερο απ' ότι θα ήταν το ιδανικό. Και πάλι, το ίδιο το παιδί μας δείχνει καλύτερα το μέτρο.*

*Έφηβος: «Δεν ξέρω πώς θέλω να ζήσω επειδή ανατράφηκα, για να ζω μ' ένα συγκεκριμένο τρόπο. Αλλά δεν αισθάνομαι ευσεβής, όπως οι γονείς μου».*

*Α.Μ.: «Δεν είναι τίποτα κακό το ν' αγαπά κανείς τον Θεό, όσο οι γονείς σου. Καταλαβαίνω όμως ότι θέλεις να ξεχωρίσεις πόσο η ζωή σου διέπεται από την ανατροφή που σου έδωσαν οι γονείς σου και πόσο από την αλήθεια. Στρέψου προς τον Θεό πρώτα απ' όλα».*

*Η δόξα Του προηγείται της δικής μας ανέσεως.*



07) Οι συμβουλές μας και οι διορθώσεις μας αφομοιώνονται ειλικρινά στη ζωή του παιδιού, αν αυτό τις δέχεται ελεύθερα και τις εμπιστεύεται. Η «θρησκευτική» πλευρά της ανατροφής δεν θα αναχαιτίσει την ανάπτυξη, αν οι σχέσεις είναι καλές. Επί πλέον, ό,τι θέλουμε να εμφυσήσουμε (π.χ. πιστότητα στην προσευχή, εμπιστοσύνη στον Θεό, αγνότητα, ταπεινή γνώμη για τον εαυτό μας, εμπιστοσύνη στην αγάπη του Θεού) μεταδίδεται με φυσικό τρόπο, αν εμείς οι ίδιοι δίνουμε το καλό παράδειγμα· τότε η θρησκεία «γίνεται κτήμα», όπως η κοινή λογική, και δεν προσεγγίζεται απλώς με τη διδασκαλία.

08) Τα παιδιά μας πρέπει να έχουν τη βεβαιότητα ότι μπορούν να εκφράσουν ή να κάνουν πράγματα, τα οποία δεν συνάδουν με την Παράδοση της Εκκλησίας, χωρίς να χαλάσουν τη σχέση τους μαζί μας. Δεν περιμένουμε τέλεια συμπεριφορά ή τέλεια θεολογία. Οι Χριστιανοί ενήλικες πρέπει να έχουν υπομονή και ανεκτικότητα, όπως έχει ο Θεός με μας. Η αποδοκιμασία μας ίσως χρειαστεί να μείνει κρυφή, καθώς προσευχόμαστε και ακούμε. Ίσως μέσω του παιδιού ακόμα και να ανακαλύψουμε την αλήθεια σε μία απροσδόκητη πηγή, και με έκπληξη να αντιδράσουμε όχι απλώς ουδέτερα αλλά και θετικά. Πρέπει να διασφαλίζουμε το θάρρος του παιδιού, ώστε να μην ενεργεί κρυφά από μας· και πάνω απ' όλα να ενισχύσουμε την εμπειρία της άνευ όρων αγάπης.

09) Ενθαρρύνουμε το παιδί, καθώς μεγαλώνει, να προσεύχεται μόνο του και να συμβουλευεται ένα πνευματικά έμπειρο πρόσωπο για διάφορες αποφάσεις. Οι γονείς μαθαίνουν να δέχονται να εξαιρούνται από κάποιες αποφάσεις σχετικές με το παιδί και από το παιδί. Το παιδί έχει την ανάγκη και την ικανότητα να διερευνά με βάση τη δική του εμπειρία τη διδασκαλία που ακούει ή βλέπει σε άλλους. «Προσευχήσου γι' αυτό»· «διαβάστε σχετικά με αυτό»· «σκέψου πώς αισθάνεσαι μετά τη Θεία Κοινωνία»...· τέτοιες φράσεις επαναλαμβάνονται στη χριστιανική αγωγή. Δεν φοβόμαστε μια τέτοια παιδαγωγική· η αλήθεια μπορεί να αντέξει μια τέτοια δοκιμασία, με τρόπο που δεν μπορεί η πλύση εγκεφάλου. Αυτή είναι μια περιοχή όπου η Εκκλησία διαφέρει ριζικά από μια «καταστροφική λατρεία» (cult), έστω κι αν και οι δύο «προσπαθούν να περάσουν πάγιες διδασκαλίες».

10) Μεταχειριζόμαστε το κάθε παιδί ως μοναδικό, έστω κι αν μεταδίδουμε την Παράδοση σε πολλά παιδιά ταυτοχρόνως. Επιτρέπουμε στο κάθε παιδί τον δικό του ρυθμό. Ένα παιδί μπορεί πράγματι να χρειάζεται υποστήριξη στο δρόμο του· το

Βασικό είναι να διακρίνουμε τις ανάγκες του παιδιού την κάθε στιγμή και όχι να υποχρεώνουμε κάποιον να ακολουθήσει ένα προκαθορισμένο ιδανικό πρόγραμμα. Η ικανότητα αφομοίωσης της Παράδοσης δεν εξαρτάται από γήινα κριτήρια, όπως η ηλικία ή η διανοητική ικανότητα.

*Κορίτσι (10 ετών): «...δηλαδή λέτε ότι ένα κορίτσι της ηλικίας μου θα μπορούσε να γνωρίζει τον Θεό καλύτερα από έναν Πατριάρχη;»*

*A.M.: «Ναι. Εξαρτάται από την αγιότητα. Αλλά μην ξεχνάς πως κάποιους ανθρώπους μπορεί να τους διαλέξουν για ένα ρόλο στην Εκκλησία, επειδή είναι άγιοι. Εννοώ απλώς ότι αυτό που έχει σημασία είναι το πώς ζεις τη ζωή σου».*

*Δεν είναι κακό να ακούς τέτοια πράγματα πριν από την εφηβεία.*

Αν ένα παιδί θέλει να μάθει από κάποιον που εκπροσωπεί την Παράδοση της Εκκλησίας, ο δάσκαλος δε χρειάζεται να καταβάλει πολύ μόχθο για το έργο του.

---

[1]. Αδελφή Μαγδαληνή

[2]. Robert Coles, *The Spiritual Life of Children*, [στα αγγλικά], London: Harper Collins, 1992, σ. 127

[3]. Ο Άγιος Μάρκος ο Ασκητής, *Τα 226 κεφάλαια περί αυτών που νομίζουν ότι δικαιώνονται από τα έργα τους*, κεφ. 212, Φιλοκαλία Α΄, εκδ. Το Περιβόλι της Παναγίας, Θεσσαλονίκη 1985, σ. 161.

(*Αδελφής Μαγδαληνής, "Συνομιλίες με παιδιά - Μεταδίδοντας την πίστη", Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας, 2008*)

(*Πηγή: Ιερά Μητρόπολις Γλυφάδος*)